

Informācija KVP sēdei

Sejas masku pieejamība

PTAC ir veicis sejas masku (respiratori, higiēniskās un medicīniskās sejas maskas) pieejamības un cenu monitoringu no š.g. 5.maija, kopā apsekojot **344** tirdzniecības vietas (**242** tirdzniecības vietas un **89** interneta veikali).

Kopš sejas masku monitoringa uzsākšanas ir novērojams neliels cenu samazinājums, savukārt būtiski ir pieaudzis sejas masku piedāvājums, gan vienreiz lietojamajām, gan vairākkārt lietojamajām sejas maskām. Piemēram, respiratori monitoringa veikšanas sākumā praktiski bija nepieejami, bet pašlaik to piedāvājums paplašinās. Arī cenu diapazons ir ļoti plašs sākot no septiņpadsmit centiem, pārsvarā vienreiz lietojamām maskām līdz pat piecpadsmit *euro* par vairākkārt lietojamajām maskām.

Pēdējā monitoringā oktobra pirmajās divās nedēļās apsekota 71 tirdzniecības vieta, kurās konstatēti **22** respiratori, **33** higiēniskās maskas un **12** medicīniskās maskas. Respiratori pārsvarā pieejami **FFP2** klases (17 no 22), savukārt no **33** higiēniskajām sejas maskām **19** ir vairākkārt lietojamās sejas maskas, pārsvarā Latvijas ražotāju izgatavotas, bet pārējās **14** ir vienreiz lietojamās higiēniskās sejas maskas, kas ir līdzīgas medicīniskajām maskām.

Cenu diapazons:

- respiratoriem - no **2.00 - 8.90** EUR par gb.,
- vienreiz lietojamām higiēniskajām maskām no **0.18 – 0.90** EUR,
- vairākkārt lietojamām sejas maskām no **0.50 – 10.00** EUR par gb. (tomēr pārsvarā **līdz 4.00 EUR** par gb.),
- medicīniskajām maskām - no **0.43 – 0.90** EUR par gb.

Tā saucamo higiēnas sejas masku izpildījums un patērētājiem sniegtā informācija ir ļoti dažāda. Pieejamas gan vairākās kārtās ražotas, akurāti nostrādātas sejas maskas, gan plānas acīmredzami caurlaidīgas vienā kārtā ražotas maskas. Tāpat ir maskas, par kurām patērētājiem nav sniegta nekāda informācija, kā arī tādas, kur ir skaidras norādes gan par maskas lietošanu, kopšanu un izmantotajiem materiāliem. Šobrīd tirdzniecības vietās praktiski nav pieejamas higiēnas sejas maskas, kas būtu ražotas un novērtētas atbilstoši kādām apstiprinātām tehniskām specifikācijām (piemēram, kādas ES dalībvalsts standartam).

Nēmot vērā sarežģīto situāciju ar medicīnas masku un respiratoru pieejamību Eiropas Savienībā, šobrīd ir apstiprinātas jaunas prasības higiēnas sejas maskām - Eiropas Standartizācijas iestādes (CEN) Vadlīnijas¹, kur noteikti kritēriji būtiskām masku īpašībām (filtrācijas efektivitāte, gaisa caurlaidība, kopšanai un patērētājiem

¹ Higiēnisko masku ES vadlīnijas - LVS CWA 17553 "Higiēniskās sejas maskas. Minimālās prasības, testēšanas metodes un lietošana"

sniedzamai informācijai). Vadlīnijas pašlaik ir vienīgā ES saskaņotā metode higiēnisko sejas masku novērtēšanā Eiropas Savienībā.

Vadlīnijās noteiktās galvenās prasības ir:

a) Materiāla filtrācijas efektivitāte - pieņemti divi filtrācijas līmeņi saskaņā ar to filtrācijas efektivitāti daļiņām izmērā ap 3 ($\pm 0,5$) μm :

— 90% līmenis: lielāks vai vienāds ar 90%,

— 70% līmenis: lielāks vai vienāds ar 70%.

b) Elpošanas pretestība un gaiscaurlaidība - nedrīkst pārsniegt Vadlīnijas noteiktos ierobežojumus atkarībā no izvēlētās testēšanas metodes:

— materiāla diferenciālais spiediens (mazāks vai vienāds ar 70 Pa/cm²); **vai**

— elpošanas pretestība (ieelpa 2.4 mbar, izelpa 3 mbar); **vai**

— gaiscaurlaidība (lielāka vai vienāda ar 96 l/s/m²).

c) jānodrošina kopšanas informāciju, jāiztur 5 mazgāšanas cikli 60⁰ temperatūrā, kā arī jānodrošina patērētājiem informācija par pareizu masku lietošanu un kopšanu.

Lai veicinātu pēc iespējas augstākas kvalitātes higiēnas masku pieejamību, PTAC uzskata, ka vietējiem ražotājiem ir vairāk jāizmanto Vadlīnijas ražojot higiēniskas maskas, kā arī jāveic to laboratoriska novērtēšana.

PTAC ir informējis komersantus par Vadlīnijām un testēšanas iespējām Igaunijas Vides izpētes institūtā š.g. augustā. Komersanti bija ieinteresēti, tomēr, veicot cenu monitoringu un aptaujājot komersantus, atbilstoši Vadlīnijām ražotas maskas tirgū faktiski neesam konstatējuši. PTAC rīcībā ir informācija, ka vismaz viens Latvijas ražotājs šobrīd ražo Francijas standartam atbilstošas vairākkārt lietojamas sejas maskas, tomēr tās diemžēl nav nopērkamas Latvijas tirgū.

Informācijas aktivitātes

PTAC veicis plašas aktivitātes komersantu un patērētāju informēšanā gan par respiratoru, gan medicīnas masku un higiēnas sejas masku regulējumu, prasībām ražošanai un lietošanai:

- 2020. gada martā tika izstrādāti saprotami un viegli uztverami materiāli par dažādiem sejas masku veidiem, kā arī to atbilstību prasībām;
- Rīkoti vairāki vebināri komersantiem par prasībām respiratoriem un sejas maskām;
- Pēc CEN vadlīniju tulkošanas latviešu valodā tika organizēts vebinārs "Higiēnas sejas maskas, to ražošanas, testēšanas un lietošanas prasības", kurā PTAC informēja par izstrādātajām vadlīnijām un aicināja ražot higiēnas maskas atbilstoši tām. Vebinārā tika sniegta informācija arī par higiēnas masku ekspertīžu iespējām. Vebināra ieraksts, kā arī prezentācijas tika izsūtīti vebināra dalībniekiem, kā arī pašlaik pieejamas PTAC mājas lapā;
- oktobra sākumā ir izstrādāti vairāki materiāli patērētājiem ar padomiem par kvalitatīvu sejas masku iegādi;

- Pagājušajā nedēļā PTAC, atkārtoti izsūtīt informāciju par pieejamajiem vebināra materiāliem, aicināja masku ražotājus informēt par higiēnas masku ražošanu vai nodomiem uzsākt Vadlīnijām atbilstošu masku ražošanu.

Tirgū pieejamo sejas masku kvalitātes izpēte

Lai pārliecinātos par tirgū pieejamos sejas masku kvalitāti, PTAC ir uzsācis higiēnisko sejas masku izpēti, attiecībā uz šādiem galvenajiem kvalitātes parametriem:

- filtrācijas efektivitāte,
- gaiscaurlaidība,
- galvas stiprinājuma izturība.

Higiēnas sejas masku kvalitāte tiks vērtēta atbilstoši Vadlīnijām, iegādājoties 20 dažādu sejas masku paraugus (gan vienreiz lietojamas, gan vairākkārt lietojamas) un tos laboratoriski izmeklējot Igaunijas Vides pētniecības institūtā (līguma slēgšana šobrīd sarunu procesa noslēguma fāzē). Šobrīd ir veikts pieejamo masku monitorings, izvēloties dažāda veida maskas, ko nodot testēšanai – gan vienreizējas, gan vairākkārt lietojamas, tāpat gan Latvijā, gan ārpus Latvijas ražotās. Šonedēļ plānots pabeigt līguma slēgšanu, iepirkt nepieciešamos sejas masku paraugus pietiekamā skaitā, kas nepieciešami testēšanai, un nosūtīt tos uz laboratoriju. Rezultātus plānots saņemt mēneša laikā.

Dezinfekcijas līdzekļu un pārtikas preču monitorings

Dezinfekcijas līdzekļu monitorings uzsākts š.g. **7.aprīlī**, fiksējot cenas 31 tirdzniecības vietā, aptverot lielākos pārtikas preču, būvniecības, aptieku un degvielas uzpildes staciju tīklus. Kopumā tirdzniecībā konstatēti **144** dezinfekcijas līdzekļi. Kopumā dezinfekcijas līdzekļu jomā sākot ar š.g. aprīli, **vērojams būtisks cenu samazinājums**, kā arī cenu un piedāvājuma stabilizēšanās. Ņemot vērā patreizējo aktualitāti, ir plānots turpināt dezinfekcijas līdzekļu pieejamības un cenu monitoringu.

Pārtikas cenu monitorings uzsākts š.g. **martā**, fiksējot cenas **209** tirdzniecībā esošām pirmās nepieciešamības precēm, lielākajās veikalos un aptieku tirdzniecības ķēdēs. Tikai atsevišķiem produktiem konstatētas nelielas cenu svārstības, t.sk. cenu pieaugums (konkrētajā laika posmā – rīsi, griķi), bet tie nav sistemātiski vai plaši izplatīti, kā arī nekas neliecina par to saistību ar infekcijas izplatību vai kādu ļaunprātīgu rīcību no komersantu puses. Ņemot vērā iepriekš minēto, uzskatām, ka pārtikas preču cenu monitoringa veikšana nav lietderīga un **lūdzam atļauju to turpmāk vairs neveikt**.